

Censur, sex og moral i 1920'erne

Præsentation

Med udgangspunkt i artikler og kilder fra *Magasinet* gives forskellige perspektiver på den udvikling der i løbet af 1920'erne betød, at seksualitet, prævention og abort begyndte at blive diskuteret mere frit i det offentlige.

Eleverne skal arbejde med både tekst, film og billeder som kilder til seksualmoral i 1920'erne og hvordan denne var under forandring i løbet af tiåret. Forløbet lægger op til, at eleverne præsenteres for en række strømninger i 1920'erne og med udblik til nogle af de forandringer, der siden skete, eksempelvis med p-pillens og abortens frigivelse, også reflekterer over seksuelle handlemuligheder og rettigheder i dag.

1920'erne

1920'erne kaldes ofte for "de glade 20'ere" eller "de brølende 20'ere". Det er måske især fordi, 1920'erne omkranses af andre begivenheder i verdenshistorien; 1. Verdenskrig, og det store børskrak på Wall Street i 1929, der indledte 1930'ernes depression samt nazismens og fascismens fremmarch i Europa. For mange startede arbejdsløsheden og økonomiske problemer allerede i 1920'erne, men samtidig var årtiet også præget af udvikling, både økonomisk og samfundsmæssigt. Fra 1920-1929 femdobledes antallet af biler i Danmark, fra 18.000-100.000, og i 1925 blev lufthavnen i Kastrup åbnet. Fra 1910- 1930 ændrede den demografiske sammensætning sig til, at størstedelen af befolkningen boede i landets byer.

I 1915 havde de danske kvinder opnået valgret og løbet af 1920'erne steg antallet af kvinder der arbejder udenfor hjemmet. Den rettighedskamp der foregik op til grundlovsændringen i 1915 fortsatte ind i 1920'erne. Der blev stillet krav om ligeløn og ægteskabslovgivningen blev ændret i 1922 og 1925. Hermed blev kvinders rettigheder forbedret i både ægteskabet og i tilfælde af skilsmisse.

I modebilledet skete der store forandringer i 1920'erne. I slutningen af 1800-tallet og frem til 1. Verdenskrig bar kvinderne korsetter og store kjoler og var næsten dækket fra top til tå. I 1920'erne ændrede moden sig fra idealet om den stramme kvindetalje, til et mere "drenget" look. Kjolerne blev markant kortere; hvor man før ikke viste ankler eller bare arme, blev kjolerne nu skåret lige omkring knæet eller endnu højere op, taljen var bred og lav og armene bare. Det vigtige var, at man kunne bevæge sig i kjolerne. Det samme gjaldt for de unge, moderigtige mænds tøj, som også bliver mere afslappet og praktisk – både fordi fritid og sport fyldte meget mere for ungdommen, og fordi de nye dansestile Charleston og Jazz blev populære - og i takt med at grammofonpladen blev udbredt og dansestederne tog de nye dansearter op, skulle tøjet følge med til de benspjættende og livlige danserytmer.

Det var dog især de højere samfundslag i Danmark, specielt i København, der bar de smarte pariserkjoler, klokkehatte og havde råd til at tage på dansesteder. Selvom byerne i Danmark, især København, voksede eksplosivt i de forgående årtier, boede en stor del af befolkningen stadig på landet og for mange var fattigdom stadig mere reglen end undtagelsen.

I 1920'erne er der stadig censur på tekst og billeder af hensyn til den offentlige sædelighed og moral. I Almindelig borgerlig Straffelov af 1866, § 184, der gjaldt frem til 1930 (hvor censurloven i øvrigt blev

skærpet), lød det, at: "Den, som offentliggør et utugtigt Skrift, straffes med Fængsel eller Bøder. Den samme Straf er anvendelig paa den, som sælger, uddeler eller paa anden Maade udbreder, eller som offentlig udstiller utugtige Afbildninger."

I starten af 1920'erne var det i det hele taget småt med viden om seksualitet. Den offentlige mening var, at sex kun var noget, der foregik inden for ægteskabet mellem mand og kone. Det var også svært at skaffe viden om, hvordan man kunne undgå at blive gravid, for det var forbudt at oplyse om prævention. Var man blevet gravid imod sin vilje, kunne man ikke få en abort, da det frem til 1973 var forbudt at få foretaget en abort, eller svangerskabsafbrydelse, som det hed dengang. Alligevel blev mange børn født udenfor ægteskabet og der blev også foretaget mange illegale aborter.

På trods af at det var ulovligt at reklamere for prævention i 1920'erne, var det lovligt at købe prævention. I 1920'erne blev frivilligt moderskab et varmt diskussionsemne i offentligheden. I 1924 blev "Foreningen for seksuel oplysning" stiftet. Foreningen oplyste om præventionsmuligheder. Bag foreningen stod blandt andre forfatteren Thit Jensen, der gik ind for børnebegrænsning via prævention og seksualundervisning i skolerne, og lægen J.H. Leunbach. Leunbach blev berømt/berygtet i især 1930'erne for sin kamp for seksualoplysning, prævention og ikke mindst for de ulovlige aborter, han foretog på en række kvinder. Samtidig argumenterede nogle politikere for, at kvinder som fik foretaget illegale aborter var desperate og at straf ikke var den rette løsning. Thit Jensen, Leunbach og andre var med til at starte en samfundsdebat om seksualoplysning, prævention og abort i 1920'erne, som fortsatte i de følgende årtier og kulminerede i 1960'erne og 1970'erne med p-pillens og abortens frigivelse.

Klassetrin

7. - 9. klasse

Omfang

Længere forløb (9-11 lekt.)

Kompetenceområde/-mål

Kronologi og sammenhæng

Eleven kan på baggrund af et kronologisk overblik forklare, hvorledes samfund har udviklet sig under forskellige forudsætninger

- Eleven har viden om historisk udvikling
- Eleven kan forklare, hvorfor historisk udvikling i perioder var præget af kontinuitet og i andre af brud
- Eleven kan forklare historiske forandrings påvirkning af samfund lokalt, regionalt og globalt

KILDEARBEJDE

Eleven kan vurdere løsningsforslag på historiske problemstillinger

- Eleven kan formulere historiske problemstillinger
- Eleven kan udarbejde løsningsforslag på historiske problemstillinger med afsæt i udvalgte kilder
- Eleven kan udvælge kilder til belysning af historiske problemstillinger
- Eleven kan målrettet læse historiske kilder og sprogligt nuanceret udtrykke sig mundtligt og skriftligt om historiske problemstillinger

Relevante links fra Magasinet

Er byen livet? <http://magasinet.nu/showArticle.php?articleID=17>

Ung sex på disken: <http://magasinet.nu/showArticle.php?articleID=24>

Kåde råd til unge: <http://magasinet.nu/showArticle.php?articleID=17&encyclID=59>

Fra Johannes Fønss Friske Erindringer: <http://magasinet.nu/index.php?sectionID=1&encyclID=66>

Negerdans i København: <http://magasinet.nu/showArticle.php?articleID=12>

Til enlige kvinder i uføre: <http://magasinet.nu/index.php?sectionID=1&encyclID=116>

Fortabt i storbyen 1920'erne: <http://www.magasinet.nu/showArticle.php?sectionID=1&articleID=36>

Fortabt i storbyen 1970'erne: <http://magasinet.nu/showArticle.php?articleID=46>

Andre materialer

Film: 100 års barndom. 1920-1930: Nye toner – nye tider. (ca. 30. min)

Tip: Se især fra 0:00-04:30, fra 11:30-14:20 og fra 23:15-28:20 (i alt ca. 13 min.)

Link: <http://www.dr.dk/bonanza/serie/213/100-aars-barndom/1897/100-aars-barndom-1920-1930-nye-toner---nye-tider>

Modens historie- Tidens tøj, Nationalmuseet

Link: <http://natmus.dk/historisk-viden/temaer/modens-historie>

Film: The Charleston in the 1920s (ca. 3 min)

Link: <https://www.youtube.com/watch?v=SJ70THdDnew>

Film: Josephine Baker dancing Charleston Baby with feathers, 1927 (ca. 3 min)

Link: <https://www.youtube.com/watch?v=3evyJgFQelk>

Film: Josephine Baker's Banana Dance, 1927 (ca. 1 min)

Link: <https://www.youtube.com/watch?v=wmw5eGh888Y>

4 Film: Tema: 1950'erne Sex og moral, DR Skole.

Link: <http://www.dr.dk/skole/historie/moral-anno-1940>

Klip: Agnete Hansen får tilbudt "diskret ophold" (ca. 2 min)

Klip: Ulla Jacobsen vil have abort (ca. 3 min)

Klip: Elisabeth Friis taler for abort (ca. 3 min)

Klip: Abortlovgivning fra 1930'erne (ca. 1 min)